

Η ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΘΑΣΟΥ ΤΟ 1914
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

***

Δημητρίου Θεοχ. Κύρου

***

Όπως είναι γνωστό, η Καβάλα και οι περιοχές που αποτελούν σήμερα τον ομώνυμο Νομό προσαρτήθηκαν στο ελληνικό κράτος μετά από μακρόχρονη και σκληρή δουλειά στους Τούρκους με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου στις 28 Ιουλίου του 1913¹. Τότε ο σημερινός Νομός Καβάλας υπαγόταν στο Νομό Δράμας και χωριζόταν σε τέσσερις Υποδιοικήσεις: Της Καβάλας, του Πραβίου, του Σαρί-Σαμπάν και της Θάσου².

Η Ανακοίνωση ασχολείται με την Υποδιοίκηση Θάσου και δημοσιοποιεί στοιχεία, που αναφέρονται στους οικισμούς της Υποδιοίκησης αυτής και στις εγκατεστημένες σ' αυτούς Αρχές.

Τα δημοσιοποιούμενα στοιχεία προέρχονται από δύο ανέκδοτα Έγγραφα της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας, τα οποία φυλάσσονται στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (στη Θεσσαλονίκη)³. Πρόκειται για έναν χειρόγραφο Πίνακα που συντάχθηκε στο Γραφείο της Υποδιοίκησης Θάσου στον Λιμένα, τον Νοέμβριο του 1914, και για το σχετικό διαβιβαστικό Έγγραφο, με το οποίο διαβιβάσθηκε στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας (στη Θεσσαλονίκη) ύστερα από Διαταγή της⁴.

Ο Πίνακας καταγράφει όλους τους οικισμούς της Υποδιοίκησης-ονομασία, ιδιότητα ή χαρακτηρισμός (κώμη, χωριό, συνοικισμός)- και τις εγκατεστημένες σ' αυτούς Αρχές (πολιτικές, δικαστικές, οικονομικές, ταχυδρομικές - τηλεγραφικές, αστυνομικές, τελωνειακές, δασικές, εκπαιδευτικές και εκκλησιαστικές).

Ο Πίνακας έχει τον τίτλο: «*Πίναξ εμφανίων τας εν τη Υποδιοικήσει Θάσου υπαγομένας κώμας και χωρία μετά των εν αυταίς εγκατεστημένων Αρχών*». Χωρίζεται σε πέντε στήλες: «Αύξ. Αριθ. – Όνομα κώμης ή χωρίου – Ιδιότης ή χαρακτηρισμός αυτής – Εγκατεστημένοι Αρχαί – Παρατηρήσεις» (Εικ. 1).

Σύμφωνα με τον Πίνακα η Υποδιοίκηση Θάσου περιλαμβάνει 13 οικισμούς (5 κωμοπόλεις και 8 χωριά) και 2 μικρούς συνοικισμούς.

Οι 5 κωμοπόλεις είναι οι παρακάτω:

- Ο «Λιμήν», που χαρακτηρίζεται «Πρωτεύουσα Υποδιοικήσεως και Δήμου» και εδρεύουν σ' αυτήν οι παρακάτω Αρχές (πέρα από την Υποδιοίκηση): «Ειρηνοδικεῖον β'. τάξ., Οικονομική Εφορεία δ'. τάξ., ταχυδρομικόν

και τηλεγραφικόν γραφείον γ' τάξ., Αστυνομική Υποδιεύθυνσις, Υποτελωνείον α'. τάξ., δασοκόμος α'. τάξ, εκτελών χρέη Δασάρχου, Αστική Σχολή⁵. Έδρα Μητροπολίτου Μαρωνείας και Θάσου⁶».

Για τον Λιμένα αντλούμε από τον Πίνακα (στη στήλη "Παρατηρήσεις") και τις παρακάτω πληροφορίες:

- Υπάγεται στην εκπαιδευτική περιφέρεια Καβάλας.
- Ο Δήμος, αν και φέρει το όνομα «δήμος Θάσου», είναι μόνο δήμος Λιμένος, επειδή εισπράττει φόρους μόνο από τους κατοίκους Λιμένος, ενώ οι υπόλοιπες Κοινότητες είναι ανεξάρτητες.
- Υπάρχουν πρόσφυγες εγκατεστημένοι προσωρινά πάνω από 1000⁷.
- Έχει Διοικητήριο⁸.
- Η «Παναγία», που έχει Αστική Σχολή⁹ και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Ο «Θεολόγος», που αποτελείται από δύο Κοινότητες, «Άνω Θεολόγος» και «Κάτω Θεολόγος», και έχει Αστυνομικό Σταθμό και δύο Αστικές Σχολές¹⁰.
- Τα «Λιμενάρια», που έχει Αστική Σχολή¹¹, Αστυνομικό Σταθμό και Τελωνοσταθμαρχείο, αποτελεί μία Κοινότητα και είναι εγκατεστημένοι σ' αυτήν προσωρινά πάνω από 400 πρόσφυγες¹².
- Η «Καλλιράχη», που έχει Αστική Σχολή¹³ και αποτελεί μία Κοινότητα.
Τα 8 χωριά είναι τα παρακάτω:
- Η «Ποταμία», που έχει Αστική Σχολή¹⁴ και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Το «Κάστρον», που έχει Αστική Σχολή¹⁵ και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Οι «Μαργηές»¹⁶, που έχει Αστική Σχολή¹⁷ και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Το «Σωτήρος», που έχει Αστική Σχολή¹⁸ και Αστυνομικό Σταθμό και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Το «Μεγάλο Καζαβίτι», που έχει Αστική Σχολή¹⁹ και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Το «Μικρό Καζαβίτι», που έχει Αστική Σχολή²⁰ και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Ο «Άγιος Γεώργιος», που έχει Δημοτικό Σχολείο και αποτελεί μία Κοινότητα.
- Το «Ραχώνιον», που έχει Αστική Σχολή²¹ και αποτελεί μία Κοινότητα.
Οι δύο μικροί συνοικισμοί είναι:
- Ο «Ποτός», που παρενθετικά χαρακτηρίζεται «σκάλα Θεολόγου»²², επειδή υπήρχαν εκεί καλύβες της Κοινότητας Θεολόγου και ήταν, θα λέγαμε, το επίνειό της, και
- Η «Σκάλα Καζαβιτίου»²³, που έχει τελωνοσταθμαρχείο.
Συνοπτικά οι πληροφορίες όσον αφορά στους οικισμούς και στους συνοικισμούς της Θάσου, πλην του οικισμού του Λιμένα, έχουν ως εξής:
- Όλοι οι οικισμοί και οι συνοικισμοί έχουν αποκλειστικά ελληνικά ονόματα²⁴.

- Όλοι οι οικισμοί αποτελούν το καθένα μία Κοινότητα, εκτός από τον οικισμό «Θεολόγος», που αποτελείται από δύο Κοινότητες.
- Όλοι οι οικισμοί έχουν από ένα σχολείο, το οποίο χαρακτηρίζεται «Αστική Σχολή» (δηλ. σχολείο εξατάξιο), εκτός του οικισμού «Θεολόγος», που έχει δύο Αστικές Σχολές²⁵, και του οικισμού «Άγιος Γεώργιος», που έχει ένα σχολείο, το οποίο χαρακτηρίζεται «δημοτικόν σχολείον».
- Σ' όλο το νησί λειτουργούν δύο Αστυνομικοί Σταθμοί, οι οποίοι εδρεύουν στους οικισμούς «Λιμενάρια» και «Σωτήρος», και δύο Τελωνοσταθμαρχεία, τα οποία εδρεύουν στον οικισμό «Λιμενάρια» και στον συνοικισμό «Σκάλα Καζαβιτίου».

Αυτές οι πληροφορίες αναφέρονται στον Πίνακα. Δεν αναφέρεται, όμως, σ' αυτόν η ύπαρξη εκκλησιών στους οικισμούς, οι οποίες στους Πίνακες των άλλων Υποδιοικήσεων της περιοχής Καβάλας του ίδιου έτους χαρακτηρίζονται ως Αρχές. Δεν είναι γνωστός ο λόγος της μη αναφοράς.

Ο Πίνακας²⁶ συντάχθηκε στην έδρα της Υποδιοίκησης Θάσου, στον Λιμένα, στις 15 Νοεμβρίου 1914, προφανώς από τον Γραμματέα της, και αφού υπογράφηκε από τον Υποδιοικητή Θάσου Ε. Ζουλούμη²⁷ και σφραγίσθηκε με τη σφραγίδα της Υπηρεσίας²⁸, διαβιβάσθηκε «Προς την Γενικήν Διοίκησιν Μακεδονίας»²⁹ με διαβιβαστικό Έγγραφο την ίδια μέρα (15-11-1914) με θέμα: «Περί υποβολής πίνακος εμφανίοντος τας τη υποδιοικήσει Θάσου υπαγομένας κώμας και χωρία», με αριθμό πρωτοκόλλου 1246, υπογραμμένο από τον Υποδιοικητή Θάσου Ε. Ζουλούμη και σφραγισμένο με τη σφραγίδα της Υπηρεσίας³⁰ (Εικ. 2).

Οι πληροφορίες που παρέχει ο παρουσιαζόμενος Πίνακας στην Ανακρίνωσή αυτή πιστεύω ότι θα συμβάλλουν έστω και στο ελάχιστο στην Ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Θάσου και στην Ιστορία των κωμοπόλεων, των χωριών και των συνοικισμών της Θάσου, αφού οι ερευνητές της Τοπικής Ιστορίας (της Θάσου) θα τις πάρουν και θα τις τοποθετήσουν (είναι σίγουρο αυτό) στα υπάρχοντα ιστορικά κενά συμπληρώνοντάς την.

24	Νομὸς Βοιωτίας. ἑρμηνεύει τὰς ἐν τῷ Νόμῳ ἀποφασισθεῖσιν ἀποφασιστικὰς ἀποφάσεις ἐν ἑκείνοις ἐξ. ἀποφασιστικῶν ἀποφάσεων.		Νόμος Βοιωτίας. ἑρμηνεύει τὰς ἐν τῷ Νόμῳ ἀποφασισθεῖσιν ἀποφασιστικὰς ἀποφάσεις ἐν ἑκείνοις ἐξ. ἀποφασιστικῶν ἀποφάσεων.		24
1	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
2	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
3	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
4	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
5	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
6	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
7	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
8	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
9	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
10	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα
11	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα	Ἄρτα

27	27	27	27
18 Όργανα εισφορά 19 8 χερσίν.-	20 Όργανα 2 χερσίν.- εισφ.-	21 Όργανα 2 χερσίν.- 22 Όργανα 2 χερσίν.- 23 Όργανα 2 χερσίν.- 24 Όργανα 2 χερσίν.-	25 Όργανα 2 χερσίν.- 26 Όργανα 2 χερσίν.- 27 Όργανα 2 χερσίν.-
28 Όργανα 2 χερσίν.- 29 Όργανα 2 χερσίν.- 30 Όργανα 2 χερσίν.- 31 Όργανα 2 χερσίν.-	32 Όργανα 2 χερσίν.- 33 Όργανα 2 χερσίν.- 34 Όργανα 2 χερσίν.- 35 Όργανα 2 χερσίν.-	36 Όργανα 2 χερσίν.- 37 Όργανα 2 χερσίν.- 38 Όργανα 2 χερσίν.- 39 Όργανα 2 χερσίν.-	40 Όργανα 2 χερσίν.- 41 Όργανα 2 χερσίν.- 42 Όργανα 2 χερσίν.- 43 Όργανα 2 χερσίν.-

Ἐν ἑσση 15 Νομβρίου 1914

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ο ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

Ἀριθ. πρωτ. 1246

Πρὸς
Τὸν Γενικὸν Διοικητὴν
Ναυπλίου.

« Περὶ ὑποβολῆς βίται καὶ ἐμ-
φαιτοῦ καὶ ἐν ὑποδιοίκησει πρὸς 54213 ἀπὸ 11 Νομβρίου ἡ
Θάσου ὑπαρξομένης κώμας καὶ χω-
ρία, -

Ὡς ἰσχυρισθὲν ἐν ὑπὸ ἀ-
ντιθέσει διατάξει, χαρβατομένη
ἐν τῇ ἐκείνῃ τῶ ὑποδιοίκησει ἡμεῖς
ἐπισημαίνοντες ἐστὶν ἀνεπιβεβαίωτα εἶναι
καὶ ἐμφανέστατα ἐὰν ὑπαρξομένης
ἐν τῇ ὑπὸ ὑμῶν ὑποδιοίκησει κώμας
καὶ χωρία μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς
ἐπιμαρτυρηθέντων ἀρχῶν καὶ λοι-
πῶν σχετικῶν. -

Handwritten initials and numbers: 5/11, 20, A

55619
20/11 1914

Ἐξουσιοδοτούμενος
ἐν ὑποδιοίκησει
Εὐδοκίμου
Εὐδοκίμου

Εικόνα 2

Σημειώσεις:

¹ Πλούσια Βιβλιογραφία για την Καβάλα και την περιοχή της βλέπε: Κυριάκου Α. Λυκουρίνου, *Καβάλα 1391-1967. Βιβλιογραφικός Οδηγός για τη νεότερη και σύγχρονη Ιστορία της πόλης και της περιοχής*, Καβάλα 1995, σελ. 205. Ενδεικτικά για τη Θάσο «διά μέσου των αιώνων» μέχρι τον 20ό αιώνα βλέπε: *ΘΑΣΙΑΚΑ*, τόμοι 1 - 14 (1984-2008), όπου για την απελευθέρωση και την ενσωμάτωση της Θάσου στο ελληνικό κράτος υπάρχουν οι εξής εργασίες: α') Κωνσταντίνου Χιόνη, «Η απελευθέρωση της Θάσου το 1912 και η εγκατάσταση των πρώτων Αρχών» (τόμ. 2, 1985, σελ. 17 - 37), β') Ηλία Σακούλη, «Η είδηση της μη ενσωμάτωσης της Θάσου στο ελληνικό κράτος κατά την πρεσβευτική συνδιάσκεψη του Λονδίνου (1912-1913)» (τόμ. 10, 1996 - 1997, σελ. 565 - 569) και γ') Γιάννη Τσεβρεμέ, «Το ζήτημα της ενσωμάτωσης της Θάσου στο ελληνικό κράτος και οι δυναμικές ενέργειες των Θασίων στις αρχές του 1913» (τόμ. 10, 1996 - 1997, σελ. 685 - 694).

² Στο προηγούμενο, το Β', Συνέδριο (που έγινε τον Σεπτέμβριο του 2005) θέμα της Ανακοίνωσής μου ήταν: «Οι Υποδιοικήσεις Καβάλας, Πραβίου και Σαρί Σαμπάν το 1914 (Πληροφορίες από ανέκδοτα Έγγραφα της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας)». Επειδή τότε ως μη εντόπιος δεν γνώριζα ότι το Συνέδριο της Καβάλας περιλαμβάνει και θέματα που αφορούν στη Θάσο, στην Ανακοίνωσή μου εκείνη δεν συμπεριέλαβα τα σχετικά με την Υποδιοίκηση της Θάσου. Μαθαίνοντας εκ των υστέρων ότι και η Θάσος ενδιαφέρει το Συνέδριο, η τωρινή Ανακοίνωσή μου αναφέρεται μόνο στην Υποδιοίκηση Θάσου το 1914 (για να κλείσει ο κύκλος), όπως παρουσιάζεται σε δύο μόνο ανέκδοτα Έγγραφα της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας. Τα Έγγραφα είναι δύο, διότι στον σχετικό φάκελο δεν υπάρχουν άλλα, όπως υπάρχουν για τις άλλες Υποδιοικήσεις, τα οποία είναι Πίνακες, όπου καταγράφεται ο πληθυσμός κάθε οικισμού, σε άρρενες και θήλεις, η εθνικότητα και η θρησκεία. Ίσως να χάθηκαν τα τυχόν υπάρχοντα Έγγραφα ή δεν κρίθηκε αναγκαίο να συνταχθούν και άλλοι Πίνακες.

³ Ευχαριστώ θερμότατα το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας για την πολύχρονη βοήθεια και την εξυπηρέτησή του στην ανεύρεση αρχειακού υλικού όσον αφορά στους τόπους ενδιαφέροντός μου (Αρναία, Χαλκιδική, Θάσος και Καβάλα) με σκοπό την αξιοποίησή του με τη δημοσίευση σχετικών εργασιών.

⁴ Πρόκειται για την με αριθμό 54213 και ημεροχρονολογία 11 Νοεμβρίου 1914 Διαταγή της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας, με την οποία ζητούσε να της σταλεί Πίνακας με τις υπαγόμενες στην Υποδιοίκηση Θάσου κωμοπόλεις και χωριά με τις εγκατεστημένες εκεί Αρχές και άλλα σχετικά. Η ίδια Διαταγή στάλθηκε και στις άλλες Υποδιοικήσεις του τότε Νομού Δράμας (Καβάλας, Πραβίου και Σαρί – Σαμπάν). Η Διαταγή αυτή δε σώζεται στον σχετικό φάκελο του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας.

⁵ Για το σχολείο του Λιμένα βλέπε και: 1. Κων. Μουτάφη, «Χωριά, κάτοικοι, μαθηταί και διδάσκαλοι της νήσου», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 6 (1989), σελ. 87 και 91, 2. Κων. Χιόνη, «Η παιδεία στη Θάσο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 7 (1990 – 1991), Α΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη - Πολιτισμός». *Πρακτικά*, Καβάλα 1992, σελ. 443 και 455, και 3. Αθ. Ε. Καραθανάση – Ιω. Θ. Μπάκα, «Θασιακά εκπαιδευτικά (1860 – 1910)», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 10 (1996 – 1997), Γ΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη - Πολιτισμός». *Πρακτικά*, Καβάλα 2001, σελ. 345 και 346, όπου αναφέρεται η ύπαρξη και οθωμανικής σχολής στα 1908.

⁶ Μητροπολίτης τότε ήταν ο Μελισσηνός (1914 - 1921). Βλέπε Μητροπολίτη του Μαντινείας και Κυνουρίας Αλεξάνδρου, «Αναζητήσεις περιουσίας της Εκκλησίας Μαρωνείας στην Θάσο», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 10 (1996 – 1997), Γ΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη – Πολιτισμός». *Πρακτικά*, Καβάλα 2001, σελ. 67 και 71.

⁷ Οι πρόσφυγες πιθανόν να ήρθαν στα Λιμενάρια από την Ανατολική Θράκη ή από τη Μικρά Ασία μετά την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (το 1914), εξαιτίας της τουρκικής πολιτικής τότε να εξαφανίσει κάθε ξένο στοιχείο και ιδιαίτερα το ελληνικό, η οποία (πολιτική) εξανάγκασε τους Έλληνες σε φυγή. (Βλέπε Χριστίνας Βαμβούρη – Φανής Τσέκου, «Εγκατάσταση προσφύγων στη Θάσο», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 10 (1996 – 1997), Γ΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών, «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη – Πολιτισμός». *Πρακτικά*, Καβάλα 2001, σελ. 123 – 124.

⁸ Για το Διοικητήριο βλέπε και : Αθ. Ε. Καραθανάση – Ιω. Θ. Μπάκα, *ό.π.*, σελ. 345.

⁹ Για το σχολείο της Παναγίας βλέπε και : 1. Κωνσταντίνου Μανάφη, *ό.π.*, σελ. 87, 88 και 91, 2. Κων. Χιόνη, *ό.π.*, σελ. 435, 436, 439, 442, 443, 454 και 458, και 3. Αθ. Ε. Καραθανάση – Ιω. Θ. Μπάκα, *ό.π.*, σελ. 340 - 344.

¹⁰ Για τα σχολεία του Θεολόγου βλέπε και: 1. Κων. Τσιάτα, «α΄) Το χρονικό της κατασκευής των σχολείων του Θεολόγου στα χρόνια της τουρκοκρατί-

ας», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 2 (1985) σελ. 65 – 70, και «β΄) Το κτίσμα που στέγασε την Ελληνική σχολή Θεολόγου», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 4 (1987), σελ. 144 – 151, 2. Κων. Μανάφη, *ό.π.*, σελ. 86, 90 και 91, 3. Κων. Χιόνη, *ό.π.*, σελ. 435, 436, 439, 442, 443, 450 – 454, 455, 458, 459 και 460, 4. Αθ. Ε. Καραθανάση – Ιω. Θ. Μπάκα, *ό.π.*, σελ. 350 – 351, και 5. Νικολάου Μιχαλοπούλου, «Η Εκπαίδευση στο Θεολόγο κατά τα έτη 1902 – 1913 μέσα από ένα πρωτόκολλο εξερχομένων εγγράφων της Κοινότητας αυτής», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 14 (2007 – 2008), Ε΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη – Πολιτισμός». Πρακτικά, Καβάλα 2009, σελ. 419 - 434. Από τον Θεολόγο καταγόταν και στη Σχολή του Άνω Θεολόγου φοίτησε ο ελληνοδιδάσκαλος Κωνσταντίνος Πετρίδης, ο οποίος δίδασκε για πολλά χρόνια σε αρκετά σχολεία της Χαλκιδικής, ανάμεσα στα οποία και της Αρναίας (τότε Λιαρίγκοβης), ιδιαίτερης πατρίδας του γράφοντος, και πέθανε στη Χαλκιδική, όπου είχε εγκατασταθεί μόνιμα. -Βλέπε Δημ. Θ. Κύρου, «Κωνσταντίνος Πετρίδης. Ένας Θάσιος Ελληνοδιδάσκαλος στη Χαλκιδική στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και μετέπειτα (1893 – 1930)», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 10 (1996 – 1997), Γ΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη – Πολιτισμός». Πρακτικά, Καβάλα 2001, σελ. 431 - 455].

¹¹ Για το σχολείο των Λιμεναρίων βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, *ό.π.*, σελ. 86 και 91, 2. Αθ. Ε. Καραθανάση – Ιω. Μπάκα, *ό.π.*, σελ. 346 – 348, 3. Κων. Χιόνη, *ό.π.*, σελ. 444, 454 και 457, και 4. Γεωργίου Β. Κρητικού, «Η απόφαση της ίδρυσης του Δημοτικού Σχολείου Λιμεναρίων», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 10 (1996 – 1997), Γ΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη – Πολιτισμός». Πρακτικά, Καβάλα 2001, σελ. 420 – 430.

¹² Βλέπε Σημείωση 7.

¹³ Για το σχολείο της Καλλιράχης βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, *ό.π.*, σελ. 87 και 91, 2. Κων. Χιόνη, *ό.π.*, σελ. 439, 442, 443, 455, 457 και 460, και 3. Αθ. Ε. Καραθανάση – Ιω. Α. Μπάκα, *ό.π.*, σελ. 344.

¹⁴ Για το σχολείο της Ποταμιάς βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, *ό.π.*, σελ. 87 και 91, 2. Κων. Χιόνη, *ό.π.*, σελ. 442, 443 και 445, και 3. Αθ. Ε. Καραθανάση – Ιω. Μπάκα, *ό.π.*, σελ. 346.

¹⁵ Για το σχολείο του Κάστρου βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, *ό.π.*, σελ. 86, 2. Σιδηρούλας Ζιώγου – Καραστέργιου, «Θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της Αστικής Σχολής Κάστρου στα τελευταία χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας», *ΘΑΣΙΑΚΑ* 10 (1996 – 1997), Γ΄ Συμπόσιο Θασιακών Μελετών «Η Θάσος διά μέσου των αιώνων: Ιστορία – Τέχνη – Πολιτισμός». Πρακτικά, Καβάλα 2001, σελ. 281 – 291, 3. Γεωργίου Β. Κρητικού, *ό.π.*, σελ. 420 – 423,

και 4. Κων. Χιόνη, «Η εκπαίδευση στο Κάστρο της Θάσου κατά τους τελευταίους χρόνους της Τουρκοκρατίας», στον συλλογικό τόμο: *Η εκπαίδευση στη Μακεδονία κατά την Τουρκοκρατία*, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 163 - 172.

¹⁶ Συναντιούνται και οι τύποι «Μαριές» και «Μαριαίς».

¹⁷ Για το σχολείο των Μαργηών βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, ό.π., σελ. 89, και 2. Κων. Χιόνη, «Η παιδεία στη Θάσο...», ό.π., σελ. 434, 437, 438, 442, 443 και 457.

¹⁸ Για το σχολείο του Σωτήρος βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, ό.π., σελ. 87 και 91, και 2. Κων. Χιόνη, «Η παιδεία στη Θάσο ...», ό.π., σελ. 442, 443 και 455.

¹⁹ Για το σχολείο του Μεγάλου Καζαβιτίου βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, ό.π., σελ. 87 και 91, και 2. Κων. Χιόνη, «Η παιδεία στη Θάσο ...», ό.π., σελ. 431 - 432, 442, 443 και 455.

²⁰ Για το σχολείο του Μικρού Καζαβιτίου βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, ό.π., σελ. 87 και 91, και 2. Κων. Χιόνη, «Η παιδεία στη Θάσο ...», ό.π., σελ. 433 και 442.

²¹ Για το σχολείο του Ραχωνίου (Βουλγάρο) , βλέπε και: 1. Κων. Μανάφη, ό.π., σελ. 89 και 91, 2. Κων. Χιόνη, «Η παιδεία στη Θάσο ...», ό.π., σελ. 442, 443 και 455, και 3. Αθ. Ε. Καραθανάση - Ιω. Μπάκα, ό.π., σελ. 349 - 350.

²² Στον Ποτό υπήρχαν καλύβες της Κοινότητας Θεολόγου και λειτουργούσε ως επίνειό της κατά κάποιον τρόπο.

²³ Ο σημερινός Νέος Πρίνος.

²⁴ Εκτός από τα Λιμενάρια, που σύμφωνα με τη Βιβλιογραφία είχαν και την τουρκική ονομασία Χαμηδιέ (και τον Λιμένα, που είχε και την τουρκική ονομασία Οσμανιέ).

²⁵ Στη Βιβλιογραφία δεν αναφέρονται δύο Αστικές Σχολές, αλλά μία Αστική Σχολή και ένα Παρθεναγωγείο με Νηπιαγωγείο.

²⁶ Το Έγγραφο είναι μονόφυλλο (το φ. 1β' είναι άγραφο), διπλωμένο στη μέση και διαστάσεων 41X30 εκ.

²⁷ Γι' αυτόν βλέπε: Κων. Χιόνη, α'. *Η απελευθέρωση της Θάσου ...*, ό.π., σελ. 26, 36 - 37 (όπου αναφέρεται ότι ως υποδιοικητής υπογράφει από τις 8 - 9 - 1914), και β'. «Η παιδεία στη Θάσο ...», ό.π., σελ. 462.

²⁸ Η σφραγίδα είναι στρογγυλή, διαμέτρου 3,5 εκ.. Κυκλικά αναγράφεται το λογότυπο "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΘΑΣΟΥ" και στο κέντρο έχει την παράσταση του εθνοσήμου.

²⁹ Γενικός Διοικητής Μακεδονίας από τον Απρίλιο του 1914 μέχρι τον Φεβρουάριο του 1915 ήταν ο Θεμιστοκλής Σοφούλης (1860 - 1949). Χρημάτισε Πρόεδρος της Βουλής (αρκετές φορές), Υπουργός των Εσωτερικών σε

Κυβερνήσεις του Ελ. Βενιζέλου και του Γεωργ. Καφαντάρη, Πρωθυπουργός (δύο φορές), Υπουργός του Κόμματος των Φιλελευθέρων, Υπουργός των Εξωτερικών σε κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου και Αρχηγός του Κόμματος των Φιλελευθέρων.

³⁰ Το Έγγραφο είναι δίφυλλο (τα φύλλα 1β' -2β' είναι άγραφα), διαστάσεων 21 X 34 εκ., «ελήφθη» στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας στις 21-11-1914 και πρωτοκολλήθηκε με Αριθμ. Πρωτοκόλλου 55619.

